illud mihi reducenti res occurrit quæ ut obſervetur digna apparet. Hæc enim ibi leguntur. *Ferre pariter non poſſumus, quod a medicis ſpiritualibus pro animarum ſalute ea caritatis officia denegentur quæ Medici gentiles nobilis etiam generis, ſeu Caſtæ, pro corporis ſalute præſtare non dedignantur infirmis etiam abiectæ, & infimæ conditionis, vulgo dictis* Pareas. *Quapropter mandamus* &c. Medici ergo ethnici, tametſi nobiles, *Pareas* inviſunt, & quæ pro reparanda corporis ſanitate neceſſaria ſunt, præſtant iiſdem. Neque ex ingreſſu in eorumdem domos, eorumdemque contactu ſe pollutos, contaminatoſque reputant. Eiuſmodi porro nobiles, *Naiſſis*, ſive *Naires*, ſive *Brachmani* perpetua ſe aſperſos infamia iudicant, ſi *Pareas* in Eccleſia tangant, ſi cum iiſdem ſacrum audiant, ſi eidem Miſſionario peccata confiteantur, aut ab eodem cetera Sacramenta ſuſcipiant? Quid ergo obtrudunt ſeparationem hanc civilem eſſe? In potiſſimis Religionis officiis divortium perpetuum civiles inter conſuetudines recenſebitur? Per integrum & dimidium ſæculum adlaborarunt Miſſionarii, ut hos evellerent errores conatu irrito? Obfirmati ergo Nobiles illi in ſuperſtitione. Itaque minus cautum eſt decretum Concilii Diamperitani, quo ſeparatio iſthæc probatur.

XXII. P. Raulin comparat decretum iſtud Diamperitanum cum articulo Conſtitutionis pontificiæ, & hunc illi præfert hac ratione, quod decretum Concilii magis laxum appareat. Hæc ſunt eiſdem verba *pag.* 510. *Porro non adeo laxo modo ſe gerit Pontifex: tempus enim præfinit: terminum diſpenſationis, & tolerantiæ imponit, atque ulterioris tolerantiæ ſpem omnino tollit: quodque maius eſt, non deputat Papa pro SOLIS Pareis Miſſionarios illos (ut decreverat Synodus) ita ut a Nobilibus abſtrahat, ſed mere commendat*. Non adeo laxo modo ſe gerit Pontifex? Laxo ergo modo ſe gerit & ipſe, ſed non adeo ut Patres Concilii Diamperitani? Alio fortaſſe mens ſpectabat, cum hæc auctor ſcribebat. Quæ ſequuntur, peiorem præferunt ſenſum. Non deputat Papa pro *ſolis Pareis* Miſſionarios, ut Concilium, ſed commendat? Neque deputat, neque commendat Pontifex pro *ſolis Pareis* miniſtros. Quoniam commendatio iſthæc ſeparationem ſuperſtitioſam probaret. Probat quod deputentur operarii qui præcipue Pareis operam dent, & ſimul Nobilibus qui una cum Pareis communicare velint. Tantum quippe abeſt ut Conſtitutio pontificia probet ſeparationem præfatam, quin contra conceptis verbis, ſuoque ſermone eam deteſtatur, potiſſimum *Num. XXXIII.* Hoc idem tandem fateri videtur P. Raulin in fine ſui Commentarii.

XXIII. Ut hæc omnia luculentius innoteſcant, univerſæ Conſtitutionis imaginem, ſpiritum, atque ideam mediteris velim. Quo quæſo ſpectat omnium prædeceſſorum Pontificum Greg. XV. Alexand. VII. Clem. IX. decretorum recordatio? Quorſum pertinet recenſere integra decreta Cardinalis Tournonii, Clem. XI. Bened. XIII. Clem. XII. hanc cauſam ſpectantia? Non alio ſane niſi ut omnibus invicta pateat Romanæ Sedis conſtantia in proſcribendis ritibus chriſtianæ Religionis puritati adverſis. Lamentantur non pauci, quod in præfata Conſtitutione artes, ſtudia, & repetiti conatus narrentur eorum qui ſæculo & amplius Romanæ Sedis Conſtitutionibus parere modo uno, modo altero obtentu detrectarunt. Sed ſciant oportet, idcirco præfata geſta in hac Conſtitutione enumerari, ut hinc colligant omnes, Petri Cathedram nullis deludi artibus poſſe.

XXIV. Paucis te nunc urgeo, Lector chriſtiane. En quo malorum adducunt præiudicatæ ſententiæ. Miſſionarii qui *Brachmanorum* veſtitum æmulantur, ſeveriſſimam quoque illorum vivendi rationem ſervant. A carnibus omnium animantium, & potiſſimum vaccæ perpetuo abſtinent, & nonniſi clam veſci eiſdem valent. Vilis eorum menſa, & inſipida. Tumeſcit Brachmanorum animus, ſed venter flaceſcit. Illorum frontes exſiccati vaccæ ſtercoris cineribus aſperguntur. Univerſa illorum vita laborioſa, aſpera, deliciarum expers, ita ut inauditæ inventionis hos dicere martyres poſſis. Quam ſint Dei iudicia formidanda, heinc collige. Quam plena myſteriis ſit vita hominis, eiuſmodi eventus patefaciunt. Ut hos declinemus ſcopulos, cum timore, & tremore ſalutem noſtram operemur, animum, mentem, ſpiritumque in obedientiæ obſequium tota cordis ſinceritate captivemus, quia humilibus, & obſequentibus gratiam ſuam Deus impertitur. *

FINIS TOMI TERTII.

* *Integram Conſtitutionem* BENEDICTI XIV. *ne hic repetamus, Vide Tomum I. Apparatus, partem priorem cap.* XVII.

THEOLOGIA
CHRISTIANA
DOGMATICO-MORALIS

AUCTORE

F. DANIELE CONCINA

ORDINIS PRÆDICATORUM.

EDITIO NOVISSIMA.

TOMUS QUARTUS.

IN DECALOGUM.

ROMÆ, MDCCLXVIII.

SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES VENETIIS

APUD SIMONEM OCCHI.

CUM PRIVILEGIO EXCELLENT. SENATUS.

INDEX

Librorum, diſſertationum, capitum, paragraphorum, & quæſtionum, quæ in hoc Tomo continentur.

LIBRI QUINTI

IN DECALOGUM

DISSERTATIO IV.

De variis juramentorum generibus, & præcipue de juramento doloſo.

PROŒMIUM. Pag. 1.

CAPUT I.

De juramento doloſo. Quotuplex dolus in juramento: & an interdum liceat doloſe jurare? Recentiorum ſententia exhibetur, & refellitur: vera proponitur, & propugnatur. ib.

CAPUT II.

An Confeſſarius jurare licite valeat, ſe neſcire delictum quod in confeſſione audivit? Verus modus proponitur cuſtodiendi ſigillum ſacramentale, aliaque ſecreta, quibus devincti ſunt Principum miniſtri, aliique. 4.

CAPUT III.

An reus præter juris ordinem interrogatus negare cum juramento poſſit delictum occultum? 10.

CAPUT IV.

Plura quæſita de variis juramentorum generibus reſolvuntur. 12.

Quæſt. I. *An adultera poſſit cum juramento negare, ſe commiſiſſe adulterium quod reipſa commiſit, cum a marito interrogatur?* ib.

Quæſt. II. *An interrogatus, num veniat e tali civitate, quæ falſo exiſtimatur peſte infecta, poſſit jurare, ſe non venire ex eadem, ſubintelligendo, ex eadem ut infecta peſte?* 13.

Quæſt. III. *An Clericus, deferens mercem gabellæ ſubiectam, interrogatus poſſit jurare, ſe eam non ferre?* ib.

Quæſt. IV. *An qui probabilem cauſſam habet occultandi creditoribus aliqua bona, poſſit uti reſtrictione mentali, & jurare, ſe non occultaſſe?* ib.

Quæſt. V. *An debitor pauper qui accepit pecunias, & ob paupertatem nunc eas ſolvere nequit, preſſus a creditore ut ſolvat, poſſit judici interroganti jurare, ſe pecunias illas non accepiſſe quas revera accepit?* 14.

Quæſt. VI. *An qui nummos mutuo acceptos ſolvit, poſſit in judicio negare, ſe illos accepiſſe?* ib.

Quæſt. VII. *An negare quis poſſit licite judici interroganti fundum eſſe ſuum, quando non totus, ſed pars tantum ſua ſit; vel accepiſſe centum mutuo, ſi ex illis ſolverit quinquaginta?* ib.

Quæſt. VIII. *An creditor qui virtute inſtrumenti publici exigit debitum, cujus pars ſoluta eſt, poſſit jurare integram ſummam ſibi deberi, quando alio titulo tantumdem reipſa ſibi debeatur, illudque alia via recuperare nequeat?* ib.

Quæſt. IX. *An poſſis petenti pecuniam mutuo, vel librum commodato, negare cum juramento, te pecuniam, vel librum habere, etiam quando mutuum eſt aliquo modo debitum, ſubintelligendo, ut tibi mutuo, aut commodato dem?* ib.

Quæſt. X. *An Scholaſticus, ſive candidatus, interrogatus a judice, num locutus fuerit cum oppoſitoribus ad cathedram, vel illorum domus ingreſſus, poſſit negare, ſi verba, vel ingreſſus non fuerint ad ſubornandum?* 15.

Quæſt. XI. *An adultera ſacramentaliter confeſſa adulterium, poſſit negare, & jurare ſe non commiſiſſe?* ib.

Quæſt. XII. *An coactus ad aliquam actionem, puta ad ducendam ſponſam quam ducere non tenetur, jurare licite poſſit, ſe illam ducturum, ſubintelligendo intra ſe, ſi ad id tenebor?* ib.

Quæſt. XIII. *An mercatores qui juſtum ab emptoribus pretium exigere nequeunt, jurare licite poſſint, tanti aut tanti ſibi mercem ſtare, licet revera tanti ſibi non ſtet, ſubintelligendo, computatis omnibus expenſis; vel tanto ſibi ſtare, ſubintelligendo cum ea merce quam habent domi, vel alibi emerunt?* ib.

Quæſt. XIV. *An, quando opinio probabilis eſt quod taxa alicujus rei ſit injuſta, & propterea venditor falſis ponderibus, vel alio modo injuſtitiam compenſat, poſſit, ſi a judice interrogetur, id totum negare, ſubintelligendo, ſe injuſtam rem non feciſſe?* 16.

Quæſt. XV. *An licitum ſit uti juramento am-*

phibologico, quoties ſe ſe offert honeſta cauſſa tegendi veritatem? 17.
Quæſt. XVI. *An, dum interrogaris, ut, omni æquivocatione ſubmota, & abſque ulla amphibolia ſincere veritatem manifeſtes, poſſis cum mentali reſtrictione jurare?* ib.
Quæſt. XVII. *An idiotæ, hominesque litteris, & hac nova Theologia deſtituti; ſed avita chriſtiana ſinceritate imbuti, qui has amphibolias formare neſciunt, poſſint jurare, & veritatem occultare eo in ſenſu quem viri docti verum reputant?* ib.

CAPUT V.
Reus juridice interrogatus, cuique hæc juridica interrogatio certo conſtat, tenetur ne fateri crimen, tametſi talem confeſſionem ejuſdem mors conſequatur? ib.

DISSERTATIO V.
De juramentis Principum ſervandæ juſtitiæ in diſtributione præmiorum, officiorum, & dignitatum.

CAPUT I.
Principes valent juramento adigere ſubditos ut officia, abſciſſo perſonarum reſpectu, ſolamque diſtribuentem juſtitiam ſpectantes, exerceant, & ut in officiorum, vel dignitatum ambitu ſuffragatores nec muneribus, nec obſequiis, nec promiſſionibus inflectant. 27.

CAPUT II.
Explicatur juramentum prohibens ambitum, vulgo Broglio, *quo Reſpublicæ vetare ſolent Nobilibus ſuis, ne in aſſequendis dignitatibus, & magiſtratibus, ſeu quibuſcumque gradibus ambitum exerceant.* 28.

CAPUT III.
Plura iuramenta imponere Principes ſolent adverſus ambitus abuſum. 29.

CAPUT IV.
Expenduntur obiectiones adverſus iuramentum ambitus: & magis confirmatur lex quæ ambitum prohibet. 30.

CAPUT V.
Variæ quæſtiunculæ inſtituuntur, & reſolvuntur ſuper ambitus lege. 31.
Quæſt. I. *Omnia ne quæ in lege ambitus continentur, obligant ſub gravi culpa?* ib.
Quæſt. II. *An admittenda ſit materiæ parvitas in iis quæ prohibentur lege ambitus?* ib.
Quæſt. III. *An Princeps debeat, vel poſſit ſuſpendere iuramentum, additum legi ambitus, ſi ſciat illud non obſervari?* 32.
Quæſt. IV. *An, ſi candidatus ſcrutinium ſuffragiorum, quæ ſibi conferenda ſperat, ante collationem dignitatis inſtitueret, rationeſque ſubduceret, legem, & iuramentum ambitus violaret?* 33.
Quæſt. V. *An præfatum iuramentum ambitus poſſit aliquo modo inter iuramenta incauta collocari?* ib.
Quæſt. VI. *An, ſi ſola pœnarum impoſitione poſſet haberi finis conſervandæ libertatis in iuſtitiæ adminiſtratione, ſuſpendi deberet iuramentum?* ib.
Quæſt. VII. *An reipſa nunc pateat alia via cuſtodiendi iuſtitiæ iura libera & integra, præter vinculum iuramenti?* 34.

CAPUT VI.
Alia iuramenta quæ afficiunt magiſtratuum Præſides, alioſque miniſtros tantum, explicantur. ib.

CAPUT VII.
Quædam commenta quibus eludi præfata iuramenta ſolent, expenduntur. ib.

CAPUT VIII.
Proponitur iuramentum ambitus Belgici: & deciſio Facultatum Lovanienſium ſuper quibuſdam difficultatibus circa intelligentiam eiuſdem iuramenti. 36.

CAPUT IX.
Explicatur iuramentum quod Rectores civitatum Belgii præſtant, obſervandi legem vetantem pompas, ſplendidoſque apparatus. 42.

CAPUT X.
Excuſationes, quibus eludi lex ſolet, & iuramentum contra pompas immoderatas, refelluntur. ib.

CAPUT XI.
Univerſæ diſſertationis complexio. Cauſſæ cur facile iuramenta deſcripta violentur. Confeſſariorum, & Theologorum nimia in iuramentis interpretandis facilitas. Ethnicorum imitanda ſeveritas. 44.

DISSERTATIO VI.
De quibuſdam iuramentis promiſſoriis; eorumque obligatione.

CAPUT I.
De iuramento ſervandi ſtatuta Reipublicæ, Capituli, Communitatis, Collegii, & cuiuſque Sodalitii. 47.
Quæſt. I. *An, ut Capitula, Monaſteria, Communitates ſe iuramento obſtringant, debeant ſinguli, & omnes eiuſdem Communitatis iurare?* ib.
Quæſt. II. *An, facto iuramento a maiori parte, cogendi ſint qui repugnarunt, ad iurandum, & ad legis obſervantiam?* ib.
Quæſt. III. *An iuramentum ſervandi ſtatuta Communitatis, Univerſitatis &c. protendi debeat etiam ad futura, nempe ad ſtatuta in poſterum edenda?* ib.

Quæſt. IV. *An iurans ſervare ſtatuta Communitatis teneatur ſervare ea quæ uſu recepta non ſunt, aut in deſuetudinem abierunt, vel per revocationem legislatoris amplius non obligant?* 48.
Quæſt. V. *An, ſi quis iuraret unicum ſtatutum alicuius Communitatis, illudque eſſet abſoletum, peccaret non ſervando ſtatutum illud?* ib.
Quæſt. VI. *An qui iurant ſervare ſtatuta Reipublicæ, Communitatis, Collegii &c. quæ ad nullam culpam obligant, culpam committant illa non ſervantes?* 50.
Quæſt. VII. *An Univerſitas revocare poſſit ſtatutum ſuum iuratum?* ib.

CAPUT II.
De iuramentis quæ fiunt a miniſtris publicis ſervandi taxationem ſtipendii, ſecreta, bonumque publicum promovendi; & a medicis monendi infirmos de confeſſione. 51.
Quæſt. I. *Quodnam pretium lege taxatum dicendum ſit inſufficiens, & iniuſtum; ita ut miniſtri abſque periurii labe valeant aliquid præter dictum ſtipendium accipere, & petere?* ib.
Quæſt. II. *An iuramentum præſtitum de ſervanda taxa obliget; ſi taxa ſit iuſta, & ſufficiens, lex tamen contrario uſu abrogata?* 52.
Quæſt. III. *An publici Miniſtri, Decuriones, Prætores, Senatoreſque urbium, qui, cum officium adminiſtrandum ſuſcipiunt, iurant ſe bono publico proſpecturos, teneantur publica peccata coercere?* ib.
Quæſt. IV. *An iuramentum ſervandi ſecretum eorum quæ in Capitulis, Conventibus, & Congregationibus tractantur, ſemper obliget ſub mortali culpa?* ib.
Quæſt. V. *Quid teneantur præſtare medici vi iuramenti quod emittunt, dum facultatem medendi obtinent?* ib.

CAPUT III.
De iuramentis non ludendi, non mutuandi, nec fide iubendi, non vendendi minori, nec emendi auctiori pretio. 53.
Quæſt. I. *An iuramentum non ludendi validum ſit?* ib.
Quæſt. II. *An qui iuramentum ſeu votum emiſit non ludendi, poſſit alteri nummos dare, ut ſuo nomine ludat, & ipſe ludo aſſiſtere?* 54.
Quæſt. III. *An iuramentum non ludendi cum tali perſona, aut in tali domo, vel tali genere ludi, validum ſit?* ib.
Quæſt. IV. *An votum, ſeu iuramentum non mutuandi ſit validum?* 56.
Quæſt. V. *An iuramenta facta a mercatoribus non emendi auctiori pretio, & non vendendi viliori, valida ſint?* ibid.

CAPUT IV.
De iuramento contra aliud iuramentum. Item de iuramento non accuſandi, non denuntiandi, atque de iuramento nimis prodigo. ib.
Quæſt. I. *An diſpoſitiones factæ contra priora iuramenta validæ ſint?* 57.
Quæſt. II. *An iuramentum non accuſandi, non denuntiandi, invalidum ſit?* ib.
Quæſt. III. *An iuramentum prodigum ob finem turpem ſit validum?* ib.

CAPUT V.
De iuramento metu, & iniuria exorto. 58.
Quæſt. I. *An iuramentum coactum, ſi ius civile tantum ſpectetur, validum ſit?* 59.
Quæſt. II. *An qui gravi metu compulſus iuravit ſe rediturum ad carcerem, teneatur redire?* ib.
Quæſt. III. *An captivus apud Turcas, licentia abeundi obtenta, pignore iuramenti pro reditu dato, redere teneatur?* 60.
Quæſt. IV. *An Epiſcopus relaxare valeat eiuſmodi iuramenta?* ib.
Quæſt. V. *An qui latroni, ſeu cuique prædatori promiſit iureiurando ſervandæ vitæ cauſſa centum aureos, teneatur ſervare iuramentum?* ib.
Quæſt. VI. *An qui iuravit latroni, vel uſurario, vel cuique prædatori, ſe non denuntiaturum illos apud iudicem, teneatur ſervare iuramentum?* ib.
Quæſt. VII. *An iuramentum per iniuriam exactum, quale eſt illud quod exigere ſolet uſurarius ſolvendi ſibi uſuras, aut non reſcindendi contractum iniuſtum, validum ſit?* 61.
Quæſt. VIII. *An iuramentum non repetendi uſuras ſolutas ſit validum?* 62.
Quæſt. IX. *An iurans ſolutionem debiti poſſit uti compenſatione, quando tantumdem ſibi debeat creditor cui iuratur?* ib.

CAPUT VI.
De iuramento dolo, vel errore præſtito. 63.
Quæſt. I. *An ſi error, ſeu dolus antecedens, & concomitans verſetur circa ſubſtantiam contractus, efficiat nullum tum contractum, tum iuramentum?* 64.
Quæſt. II. *An, ſi error concomitans verſetur circa qualitatem contractus, reddat contractum, & iuramentum nullum?* ib.
Quæſt. III. *An error antecedens circa accidentia contractus abroget contractum, & iuramentum appoſitum?* ib.
Quæſt. IV. *An error circa accidentalia, ſi cauſſam det contractui, reddat contractum ſimul, & iuramentum nullum?* ib.

CAPUT VII.
Quandonam iuramentum de materia per legem

probibita, & de non revelanda aliqua arte proximo utili, obliget. 66.

Quæſt. I. *An iuramentum non revocandi teſtamentum, non mutandi heredem inſtitutum, validum ſit?* 67.

Quæſt. II. *An iuramentum non propalandi aliquam artem, ſeu ſecretum alicuius artis, validum ſit?* 68.

CAPUT VIII.

De iuramento confirmante contractum. ib.

Quæſt. I. *An iuramentum confirmet contractus invalidos?* 69.

Quæſt. II. *Quænam ex his duabus opinionibus probabilior ſit?* 70.

CAPUT IX.

Utrum obligatio iuramenti ita iurantem afficiat, & in illo ſubſiſtat, ut nullo modo tranſeat ad heredes; & an per procuratorem præſtari valeat; & a quo impediri poſſit illius obligatio, antequam præſtetur. ib.

Quæſt. I. *An iuramentum factum in favorem hominis ita ſit perſonale, ut nullam pariat in ſucceſſoribus, ſeu heredes obligationem?* 72.

Quæſt. II. *An, dum quis admittitur ad aliquem gradum, ſeu dignitatem, in cuius ſuſceptione iurare omnes ſolent, teneatur vinculo juramenti, ſi ipſe non iuraverit?* ib.

Quæſt. III. *An, ſi quis iuraverit Deo, ſe elargiturum pauperi ſtipem centum aureorum, eo defuncto, teneatur illius heres hoc iuramentum implere?* ib.

Quæſt. IV. *An obligatio iuramenti promiſſorii tranſeat ad heredes illius cui iuratum eſt?* ib.

Quæſt. V. *An iuramentum per procuratorem præſtari poſſit?* ib.

Quæſt. VI. *Quid requiritur ut procurator nomine alterius iuret?* 73.

Quæſt. VII. *An obligatio iuramenti impediri poſſit, antequam præſtetur?* ib.

DISSERTATIO VII.

De iis qui iurare valent tam extra, quam intra iudicium, & quando licitum ſit iuramentum exigere; tandem de iurandi conſuetudine. 74.

CAPUT I.

Omnes ratione præditi extra iudicium iurare licite poſſunt, etiam per procuratorem. ib.

CAPUT II.

Qui in iudicio iurare valeant, recenſentur. 75.

CAPUT III.

Utrum inducere quis poſſit alium ad iurandum, quem exiſtimat peieraturum, aut per falſos deos iuraturum. 78.

Quæſt. I. *An perſona privata exigere iuramentum licite poſſit ab eo quem certo, vel probabiliter ſcit eſſe peieraturum, etiam gravi urgente cauſſa?* ib.

Quæſt. II. *Homo privatus recipere ne a peieraturo parato iuramentum licite poteſt?* 80.

Quæſt. III. *Perſonæ publicæ, ut iudicii, licitum ne eſt ſecundum ordinem iuris exigere iuramentum ab eo quem novit, vel ſuſpicatur peieraturum?* 81.

Quæſt. IV. *Licitum ne eſt Chriſtiano petere iuramentum, iuſta exigente cauſa, ab eo quem ſcit iuraturum per falſos deos?* ib.

Quæſt. V. *An qui inducit alium ad iurandum falſum, quod iurans bona fide putat eſſe verum, ipſe vero qui inducit, ſcit eſſe falſum, peccet?* 85.

CAPUT IV.

De conſuetudine iurandi. Scripturæ ſacræ, Patres ſancti, & Concilia iurandi frequentiam execrantur. 86.

CAPUT V.

Plurium recentiorum Caſuiſtarum de iurandi, quin de blaſphemandi conſuetudine doctrina, quæ adverſatur Scripturæ, & Patribus. 88.

Quæſt. unic. *An iuramenta quæ ex prava iurandi conſuetudine proveniunt, abſque plena tamen deliberatione emiſſa, ſint peccata mortalia?* 93.

CAPUT VI.

Quomodo pœnitens in confeſſione pravæ conſuetudinis iurandi, & Confeſſarius in illius abſolutione ſe gerere debeant? 95.

DISSERTATIO VIII.

De periurio, interpretatione, & diſpenſatione iuramenti.

CAPUT I.

Quid ſit periurium: an ſemper ſit peccatum mortale: & quanta ſit eius gravitas. ib.

CAPUT II.

De pœnis periurio impoſitis. 99.

CAPUT III.

De interpretatione iuramenti. 102.

CAPUT IV.

De iuriſiurandi ceſſatione. Quot modis iuramentum ceſſet. Quæ iuramenta Deo facta irritari, vel commutari poſſint. 104.

DISSERTATIO IX.

De adiuratione.

CAPUT I.

Vera adiurationis notio, & eiuſdem diviſio. Sit ne religionis actus; & quæ ſint pro illius licito uſu conditiones. 107.

CAPUT II.

Qui adiuratores, quive adiurati eſſe poſſint. 109.

Quæſt. unic. *An hæc poteſtas ſit in omnibus æqualis?* ib.

CAPUT III.

Exorciſmorum uſus ſemper fuit in Eccleſia. Eorumdem efficacitas ad expellendos dæmones: & num res inanimes virtute polleant in eoſdem dæmones? 110.

Quæſt. unic. *An exorciſmi ſemper & infallibiliter ſuum producant effectum?* 111.

CAPUT IV.

Quomodo in energumenis dæmones inhabitent; quove in numero, & qua poteſtate dominentur in eos; & an peccata quæ dæmonum impulſu perpetrant energumeni, illis imputentur? 112.

CAPUT V.

Ratio quam in adiurandis energumenis debent ſervare Exorciſtæ; quæ præcipere quæve interrogare, & quam fidem adhibere dæmoni debeant. 114.

Quæſt. unic. *An licitum ſit petere a dæmone ſignum egreſſus ſui e corpore, puta ut lucernam extinguat, ut vitrum frangat, aliudve ſimile?* 115.

CAPUT VI.

De egreſſu dæmonum e corporibus obſeſſorum: quæve iſtius egreſſus ſigna. De ſpectris, & larvis, quæ loca, homineſque infeſtant, & terrent. 117.

LIBER SEXTUS.

IN DECALOGUM.

De honorandis parentibus.

DISSERTATIO UNICA.

PROŒMIUM. 119.

CAPUT I.

Propoſitiones damnatæ, & laxæ adverſus quartum præceptum. 120.

CAPUT II.

De pietate filiorum in parentes. ib.

CAPUT III.

De natura præcepti tum affirmantis honorandi, tum negantis non odio habendi parentes. Laxiores quorumdam Caſuiſtarum opiniones refelluntur. 122.

Quæſt. I. *Contra præceptum non habendi odio parentes peccant ne filii, ſi grave damnum ex odio parentibus deſiderent?* ibid.

Quæſt. II. *Peccant ne filii, ſi ob finem quempiam utilem, adeundi nempe hereditatem, mortem parentibus exoptent?* ib.

Quæſt. III. *Peccant ne letaliter filii qui torvis oculis aſpiciunt parentes, quique exterius nullum ipſis amoris ſignum exhibent?* 123.

CAPUT IV.

De obedientia filiorum parentibus debita. 125.

Quæſt. I. *Tenentur ne filii obedire parentibus?* ib.

Quæſt. II. *Quæ ſint præcipua munia quæ præcipere filiis parentes valeant, & in quibus filii parentibus obedire teneantur?* ibid.

Quæſt. III. *Tenetur ne filius obedire patri vetanti ne aſſumat religioſum ſtatum?* ib.

Quæſt. IV. *Tenentur ne filii obedire parentibus præcipientibus religionis ingreſſum?* 126.

Quæſt. V. *Poſſunt ne filii licite, invitis parentibus, matrimonia inire?* ib.

CAPUT V.

De ſubſidio a filiis parentibus exhibendo, ſpectatis tum animæ, tum corporis neceſſitatibus. 127.

Quæſt. I. *Peccant ne filii qui parentes abducunt, ne teſtamentum condant, & eleemoſynas largiantur?* ibid.

Quæſt. II. *Quid in neceſſitate corporali parentibus præſtare filii debeant?* ib.

Quæſt. III. *Tenentur ne filii e Religione egredi, ut parentes gravi neceſſitate preſſos alant?* 128.

Quæſt. IV. *Filius habens liberos, & parentes in æquali conſtitutos neceſſitate, quibus ſuccurrere prius debet?* 129.

Quæſt. V. *Si creditores, & parentes ſint in extrema neceſſitate, quibus providendum prius erit?* 130.

CAPUT VI.

De officiis parentum in filios. ib.

Quæſt. I. *Tenentur ne parentes curare ut iis artibus filii inſtruantur quæ eorum ſtatui conveniunt?* 132.

Quæſt. II. *Quæ ſunt diſciplinæ præcipuæ in quibus erudiendi ſunt filii a parentibus?* ib.

Quæſt. III. *Peccant ne parentes, ſi negligant filiorum inſtructionem in diſciplina, ſeu artibus eorum ſtatum decentibus?* ib.

Quæſt. IV. *Parentes qui religionis ingreſſu filios abducunt, peccant ne graviter?* ib.

Quæſt. V. *Quomodo ſe gerere parentes debent in dirigendis filiis qui amplecti Religionem volunt?* 133.

Quæſt. VI. *Quandonam cenſentur graviter peccare parentes, dum filios a Religionis ingreſſu diſtrahunt?* ib.

Quæſt. VII. *Peccant ne mortaliter parentes qui cogunt invitas filias monaſteria ingredi?* ib.

Quæſt. VIII. *Subiacent ne anathemati parentes qui nedum filias, ſed filios quoque ad monaſticam profeſſionem cogunt?* 134.

Quæſt. IX. *Excommunicationem præfatam incurrunt ne parentes qui filias cogunt ut monaſteria ingrediantur, non ut ſtatum monaſticum amplectantur, ſed ut ibidem ſub veſte laicali vitam ducant?* 135.

Quæſt. X. *Excommunicationem dictam incurrunt ne parentes, retrahentes filiam a Religionis ingreſſu?* ib.

Quæſt. XI. *Incurrunt ne excommunicationem parentes qui impediunt ne filia, ſeu mulier*

monaſterium ingrediatur, & novitiatum ſuſcipiat? ib.
Quæſt. XII. Peccant ne parentes qui filias ſuas fucis deliniri ad turpem in aliis amorem accendendum, & cum procis converſari permittunt? 136.

CAPUT VII.

De poteſtate qua parentes pollent filios puniendi. 137.
Quæſt. I. Debent ne parentes non verbis modo, verum etiam pœnis filios corripere, & punire? ib.
Quæſt. II. Quouſque extendi licite poteſt parentum poteſtas verberandi filios? ib.
Quæſt. III. Poſſunt ne parentes licite coniicere filios in carcerem, aut pœna atroci plectere? 138.
Quæſt. IV. Subiacent ne parentes excommunicationi, ſi filios Clericos correctionis cauſſa verberent? ib.
Quæſt. V. Licitum ne parentibus eſt filios vendere, aut in pignus dare, extrema famis neceſſitate urgente? ib.

CAPUT VIII.

De obligatione parentum alendi filios legitimos; & utrum peccent, dum eos exponunt? 139.
Quæſt. I. Quid nomine alimentorum veniat? ib.
Quæſt. II. Sub alimentis comprehenduntur ne medicinæ, expenſæ in ſtudiis, in funeribus? ib.
Quæſt. III. Tenetur ne pater alere filii uxorem? 140.
Quæſt. IV. Sunt ne alimenta conferenda ſecundum naturæ neceſſitatem, an ſecundum perſonæ dignitatem? ib.
Quæſt. V. Peccant ne parentes, ſi filios ſuos in hoſpitali exponant alendos? 141.
Quæſt. VI. Parentes divites, qui ad evitandam matris infamiam hoſpitali tradunt filios nutriendos, tenentur ne reſtituere expenſas? ib.
Quæſt. VII. Peccat t ne contra iuſtitiam, aut caritatem is cuius ianuæ expoſitus puer eſt, ſi alterius ianuæ illum exponat? ib.
Quæſt. VIII. Tenetur ne ſolus pater reſtituere hoſpitali alimenta ſubminiſtrata filiis ſpuriis? 142.

CAPUT IX.

De obligatione parentum alendi filios illegitimos, & ſpurios. ib.
Quæſt. I. Tenetur ne pater alimenta dare filio naturali? ib.
Quæſt. II. Pater qui filiis legitimis caret, valet ne heredes omnium bonorum filios naturales inſtituere? ib.
Quæſt. III. Tenetur ne pater alimenta præbere filiis ſpuriis? ib.
Quæſt. IV. Tenetur ne pater dotare filias ſpurias? 143.
Quæſt. V. Filii ſpurii Clericorum, vel Religioſorum ſunt ne capaces recipiendi aliquid a patre via donationis, aut teſtamenti? ib.
Quæſt. VI. Tenetur ne mater, æque ac pater filium ſpurium alere? ib.
Quæſt. VII. Debent ne matres filios ſuos proprio lacte alere? ib.
Quæſt. VIII. Nobilitas matris eſt ne cauſſa ſufficiens, ut excuſetur a lactando filio uberibus propriis? 144.
Quæſt. IX. Levem ne, an gravem culpam contrahunt feminæ nobiles quæ renuunt lactare filios ſuos: & quæ ſint cauſſæ ab omni culpa excuſantes? 146.
Quæſt. X. Peccat ne graviter mater illa quæ ob aliquam ex recenſitis cauſſis nequit lactare filium, ſi negligat quærere bonam nutricem? ib.
Quæſt. XI. Quando mater impotens eſt filium lactare, tenetur ne pater impenſas facere in quærenda nutrice? ib.
Quæſt. XII. Tenetur ne pater dotare filiam quæ nubere velit? ib.
Quæſt. XIII. Quid, ſi indigno nubere velit, repugnante patre? ib.
Quæſt. XIV. Occurrunt ne cauſſæ cur parentes alimenta filiis denegare valeant? ib.
Quæſt. XV. Quæ & quot ſunt cauſſæ ob quas exheredare filios parentes valent? ibid.

CAPUT X.

De obligatione mariti erga uxorem. 147.
Quæſt. I. Tenetur ne maritus alere uxorem? ib.
Quæſt. II. Adſtringitur ne maritus alimenta præbere uxori, non ſoluta debita dote, ob obſequia ad eadem ſibi præſtita? ibid.
Quæſt. III. Quando uxor a marito ſine iuſta cauſſa recedit, exigere ne alimenta poteſt? ib.
Quæſt. IV. Tenetur ne maritus alimenta præbere uxori adulteræ? ib.
Quæſt. V. Maritus tenetur ne cum uxore cohabitare? 148.

CAPUT XI.

De obligatione uxoris erga maritum. ib.
Quæſt. I. Peccat ne graviter mulier quæ marito præcipienti ut abſtineat a vanis, ſuperfluiſque indumentis, & a moribus minus compoſitis, obedire renuit? ib.
Quæſt. II. Quandonam uxor in domus regimine marito ſe ſe opponere licite poteſt? 149.
Quæſt. III. Quæ obſequia præſtare uxor marito debet? ib.
Quæſt. IV. Peccat ne uxor, ſi cohabitare cum marito, illumque alio migrantem ſequi renuat? ib.
Quæſt. V. Tenetur ne uxor ſequi maritum vagum, aut in exilium pulſum? ib.

Q. VI.

Quæſt. VI. Debet ne uxor bonis ſuis paraphernalibus maritum pauperem alere? 150.
Quæſt. VII. Si maritus debita contraxerit, ut uxorem aleret, tenetur ne hæc, defuncto marito, bonis ſuæ dotis debita eiuſmodi ſolvere, ne creditores defraudentur? ibid.

CAPUT XII.

De mutua fratrum, & ſororum obligatione? ib.
Quæſt. I. Tenetur ne fratrem frater alere? ib.
Quæſt. II. Clericus licite ne poteſt ex ſui beneficii fructibus alimenta fratri, aut ſorori præbere, & etiam dotem? 151.
Quæſt. III. Quam obligationem habeant fratres in bonorum partitione? ib.
Quæſt. IV. Donatio facta a patre titulo patrimonii pro ſacris ordinibus ſuſcipiendis, debet ne in collationem, ſeu in acervum afferri, ſi ceteri fratres legitima defraudentur? ib.

CAPUT XIII.

De honore quo coli debent eccleſiaſtici viri a laicis, & de officio Eccleſiaſticorum in ſubditos. 152.

CAPUT XIV.

De officiis Principum, & magiſtratuum erga ſubditos, & de iſtorum erga illos obedientia, & cultu. 153.
Quæſt. I. Peccant ne Reges, & Principes qui munia & Officia ſecularia dividunt? 154.
Quæſt. II. Sunt ne ſæcularia officia dignioribus conferenda? 156.

CAPUT XV.

De ſervorum erga dominos obligatione. 157.
Quæſt. I. Servi iuſto bello capti, ſive chriſtiani, ſive infideles, licite ne arripere fugam valent? 158.
Quæſt. II. Iuſta ne eſt ſervitus titulo venditionis? ib.
Quæſt. III. Licitum ne eſt emere qui egeſtatis cauſſa ſe ſe vendit. 159.
Quæſt. IV. Qui a ſe vel a parentibus legitime venditus eſt, poteſt ne licite fugere? ib.
Quæſt. V. Nativitas eſt ne legitimus ſervitutis titulus? ib.
Quæſt. VI. Quodnam crimen eſt ſervitutis iuſtus titulus? ib.
Quæſt. VII. Servorum vita, & mors eſt ne in dominorum arbitrio conſtituta? ib.
Quæſt. VIII. Dominus occidens ſervum, tenetur ne aliquid reſtituere interfecti heredibus? ib.
Quæſt. IX. Tenentur ne domini ſervis alimenta tum corporalia, tum ſpiritualia præbere? 160.
Quæſt. X. Tenentur ne domini de ſervorum delictis, & contractibus? ib.
Quæſt. XI. Competit ne ſervis adverſus dominos actio civilis in foro exteriori? ib.
Quæſt. XII. Quænam eſt ſervorum erga dominos obligatio? ib.
Quæſt. XIII. Tenetur ne ſervus dominum comitari ad fornicandum? ibid.
Quæſt. XIV. Servi in extrema neceſſitate conſtituti tenentur ne ſe privare neceſſario alimento, ut dominis eadem neceſſitate preſſis illud ſubminiſtrent? 161.
Quæſt. XV. Tenentur ne ſervi res dominorum conſervare? ib.
Quæſt. XVI. Peccant ne ſervi furantes bona dominis ſuis, ut res cibarias &c.? ib.
Quæſt. XVII. Utrum quidquid acquirit ſervus, acquirat domino? 162.
Quæſt. XVIII. Ancilla, eorum quæ recipit ab amaſio, acquirit ne dominum? ib.
Quæſt. XIX. Cuius ſunt bona quæ habebat ſervus ante captivitatem, quæque poſt mortem relinquit? 163.

CAPUT XVI.

De obligatione dominorum erga famulos, & iſtorum ega dominos. ib.
Quæſt. I. An iuſtum ſalarium tribuere famulis domini debeant tum ſanis, tum infirmis? ib.
Quæſt. II. Si famulus qui locavit operas ſuas ad annum, expleto ſemeſtri, ſua ſponte diſcedat, tenetur ne illi dominus dimidiati anni mercedem ſolvere? ib.
Quæſt. III. Dominus debet ne ſolvere ſalarium famulo qui operas ſuas eidem locavit, nulla mercede pacta? ib.
Quæſt. IV. Eſt ne aliqua menſura iuſtæ mercedis ſolvendæ famulis? 164.
Quæſt. V. Si dominus conducat minori mercede quam infima famulum, tenetur ne ad reſtitutionem? ib.
Quæſt. VI. Dominus qui abſque iuſta cauſſa famulum conductum ad annum, ante completum annum expellit, tenetur ne integram ei mercedem ſolvere? ib.
Quæſt. VII. Peccant ne domini, ſi impediant ne famuli matrimonium contrahant? 165.

LIBER SEPTIMUS IN DECALOGUM.

De homicidio.

DISSERTATIO UNICA.

PRÆLOQUIUM. ib.

CAPUT I.

Recenſentur propoſitiones tum quæ ſunt ab Eccleſia damnatæ, tum quæ laxæ videntur. ib.

§. I.

Propoſitiones damnatæ a duobus Pontificibus, Alexandro VII. & Innocentio XI. ibid.

§. II.

Propoſitiones caſuiſticæ nimium laxæ. 166.

CAPUT II.

Quid prohibeat quintum Decalogi mandatum,

NON

NON OCCIDES: & quam grave ſit homicidii ſcelus. 168

§. U N I C.

Recenſentur quorumdam hæreticorum errores. ib.

C A P U T III.

De cæde facinoroſorum hominum a ſuprema poteſtate præſcripta. 170.

Quæſt. I. *Hac poteſtate occidendi facinoroſos fruuntur ne Principes Clerici?* ib.

Quæſt. II. *Damnare ne iudex valet aliquem inauditum, & non citatum?* 172.

Quæſt. III. *Licitum ne Principi eſt poteſtatem conferre cuilibet privato occidendi bannitos, etiam propoſito præmio?* ibid.

Quæſt. IV. *Licet ne ſupremæ poteſtati facultatem facere filiis, fratribuſque ut impune occidant interfectores patrum, fratrumve?* ib.

Quæſt. V. *Tenetur ne judex chriſtianus tempus concedere reo damnato ad mortem confitendi, atque ſacram Euchar. recipiendi?* ibid.

C A P U T IV.

De cæde innocentis. Utrum iudex debeat ſententiam mortis ferre in eum quem teſtes evincunt nocentem, ſi ipſe privata ſcientia innocentem agnoſcat? 173.

Quæſt. I. *Tyranno minanti urbis excidium, niſi ei innocens occidendus tradatur, licita ne traditio eſt?* ibid.

Quæſt. II. *Licitum ne iudici eſt illum occidere quem certo ſcit eſſe innocentem; ſi ſecundum allegata & probata nocens appareat?* 174.

C A P U T V.

De homicidio privata auctoritate perpetrato. 179.

§. I.

De occiſione Tyranni, & adulteri. ib.

Quæſt. I. *Licitum marito eſt uxorem occidere in adulterio deprehenſam.* ib.

Quæſt. II. *Supremus princeps deprehendens uxorem, aut filiam in adulterio ſecreto, valet ne eam occulte occidere?* ibid.

§. II.

De homicidio neceſſario ob vitæ defenſionem. 180.

Quæſt. unic. *Eſt ne licita iniuſti invaſoris occiſio ob neceſſariam propriæ vitæ defenſionem?* 181.

§. III.

De occiſione calumniatoris ob conſervationem honoris & famæ. Quorumdam Caſuiſtarum opinationes ab omni humanitatis ſenſu abhorrentes recenſentur, atque refutantur. 185.

Quæſt. I. *Occidendus ne calumniator ob defenſionem honoris magni momenti cum moderamine inculpatæ tutelæ?* 186.

Quæſt. II. *Si quis non verbis modo, verum etiam alapa, vel fuſte hominem infamare pertentet, adſtringitur ne iſte fugere, ne occidat invaſorem?* 189.

§. IV.

De occiſione invaſoris ob conſervationem bonorum temporalium. 192.

Quæſt. unic. *Quid, ſi fur rem ablatam in tuto poſuiſſe? Licitum ne eſſet vi eamdem auferre, furemque reſiſtentem occidere?* 199.

§. V.

Licita ne eſt occiſio invadentis pudicitiam, vel ſui ipſius ad evitandum peccati periculum? ibid.

§. VI.

Pro defenſione vitæ, bonorum, honoris, & pudicitiæ proximi licita ne eſt invaſoris occiſio? 200

Quæſt. I. *Licitum ne eſt occidere invaſorem pro defenſione pudicitiæ, & honoris proximi?* ib.

Quæſt. II. *Teneris ne defendere innocentem ab iniuſto invaſore?* 201.

Quæſt. III. *Teneris ne occidere invaſorem, ſi aliter innocentem defendere nequeas?* ibid.

Quæſt. IV. *Teneris ne defendere bona proximi magni momenti cum occiſione neceſſaria raptoris?* ib.

C A P U T VI.

De ſuicidio directo. 202.

Quæſt. I. *Dei, aut iudicis præcepto licet ne ſeipſum occidere?* ib.

Quæſt. II. *Licita ne eſt alicuius membri mutilatio?* 203.

Quæſt. III. *Licitum ne eſt ſemetipſum caſtrare ad ſuperandas tentationes?* ib.

Quæſt. IV. *Licitum ne parentibus eſt filios caſtrare, ipſis ſive conſentientibus, ſive repugnantibus?* 204.

C A P U T VII.

De ſuicidio indirecto. ibid.

Quæſt. I. *Tenentur ne homines remediis maximi pretii, & extraordinariis uti ad vitam conſervandam?* ib.

Quæſt. II. *Licitum ne eſt id agere unde ſecutura mors indirecte prævideatur?* ib.

Quæſt. III. *Tenetur ne infirmus cibum ſumere ad mortem evadendam, ſi in ſumptione extremis afficiatur doloribus?* 205.

Quæſt. IV. *Licitum ne femine eſt permittere ſe ab invaſore violari, ne ab eodem occidatur?* ib.

C A P U T VIII.

De homicidio caſuali. 206.

C A P U T IX.

Animadverſio in ea quæ dicta ſunt de homicidio, & ſuicidio. 207.

LI-

LIBER OCTAVUS
IN DECALOGUM

PROŒMIUM. 208.

DISSERTATIO I.

De luxuria, ejuſque ſpeciebus.

C A P U T I.

Recenſentur propoſitiones tum ab Eccleſia damnatæ adverſus ſextum præceptum, tum quæ nimiam laxitatem & horrorem præferunt. 209.

§. I.

Propoſitiones damnatæ ab Alexandro Papa VII. & Innocentio XI. ibid.

§. II.

Propoſitiones laxæ Caſuiſtarum nondum damnatæ. 210.

C A P U T II.

Senſus genuinus divini mandati, Non mœchaberis. 214.

C A P U T III.

Quid ſit luxuria, & quænam illius ſpecies. 215.

Quæſt. I. *Sit ne luxuria vitium genere ſuo mortale, & capitale?* ibid.

Quæſt. II. *Quæ ſunt luxuriæ filiæ?* 216.

Quæſt. III. *Quot ſint luxuriæ ſpecies?* 217.

Quæſt. IV. *Diſtinguuntur ne omnes ſpecies luxuriæ intra proprium genus eſſentialiter, vel tantum accidentaliter?* ib.

C A P U T IV.

De caſtitate, quæ hoc ſexto mandato jubetur. 218.

C A P U T V.

In quo ſita ſit virginitatis notio, & qua ratione a caſtitate diſtinguatur. 219.

Quæſt. I. *Eſt ne virginitas hæc, virtus a caſtitate diſtincta?* ib.

Quæſt. II. *Eſt ne virginitas excellentior matrimonio?* 220.

Quæſt. III. *Sit ne in viris æque ac in feminis virtus virginitatis?* 221.

Quæſt. IV. *Qua ratione virginitas amitatur?* ib.

Quæſt. V. *Amitti ne virginitas poteſt extra matrimonium abſque culpa?* ibid.

Quæſt. VI. *Quot modis tum in feminis, tum in viris virginitas naturalis amittatur?* 222.

C A P U T VI.

De ſimplici fornicatione: ſit ne jure naturæ, nedum divino, vetita. ibid.

§. I.

Rationes, quibus S. Paulus Apoſtolus improbat præfatas propoſitiones, explicantur. 223.

§. II.

Ratio quam a priori adfert S. Thomas, evidenter demonſtrat fornicationem eſſe ſuapte natura malam, atque adeo jure naturæ vetitam. 225.

§. III.

Diluuntur argumenta Martini de Magiſtris, & Caramuelis. 226.

Quæſt. unic. *Sit ne fornicatio gravior ceteris peccatis?* 230.

C A P U T VII.

De concubinatu. Laxitas quorumdam Moraliſtarum in abſolutione concubinariorum, & fornicatorum. ibid.

Quæſt. I. *In quo differat concubinatus a fornicatione?* ibid.

Quæſt. II. *Abſolvendus ne ſit concubinarius, antequam concubinam dimittat?* 231.

Quæſt. III. *Si concubinarius promittat ſe dimiſſurum concubinam, poteſt ne, antequam eam dimittat, abſolvi?* ibid.

Quæſt. IV. *Abſolvendus ne eſt, ut contendit* P. Viva, *prima, & ſecunda vice qui perſiſtit in occaſione proxima, antequam eam dimittat?* 232.

Quæſt. V. *Si quis ita ſtupidus ſit, ut ignoret ſe debere concubinam dimittere, priuſquam abſolvatur, ſit pro prima vice abſolvendus?* 234.

Quæſt. VI. *Quænam ergo regula ſervanda in abſolutione concubinarii, & in occaſione proxima extantis?* ibid.

Quæſt. VII. *Abſolvendus ne eſt concubinarius, aut concubina, ſi poſt ſeparationem mutuo ſe viſitent?* 235.

Quæſt. VIII. *Abſolvendus ne filiusfamilias qui domi concubinam habet?* idid.

Quæſt. IX. *Mulier paupercula, quæ aut conſanguineo, aut diviti inſerviens, illorum efficitur pellex, abſolvenda ne eſt, niſi prius recedat?* ibid.

Quæſt. X. *Abſolvendi ne ſunt qui exercentes artes honeſtas, & Reipublicæ neceſſarias, ſunt in occaſione proxima peccandi?* 236.

Quæſt. XI. *Abſolvenda ne hoſpitia eſt quæ, quoties excipit hoſpites, rem cum iiſdem habet?* ib.

C A P U T VIII.

De pœnis latis in concubinarios laicos, & Clericos. 237.

Quæſt. I. *Clericus qui ſemel cum muliere fornicatur, amittit ne beneficiis fructus?* ibid.

Quæſt. III. *Quos nomine* Clericorum *comprehendat Concilium in ſuo decreto.* ibid.

Quæſt. II. *In tertia parte fructuum, qua juxta Tridentinum privandi ſunt Clerici concubinarii, comprehenduntur ne etiam quotidianæ diſtributiones?* 238.

DISSERTATIO II.

De meretricio, mulierum aſpectu, choreis, tactibus, aliiſque hujuſmodi.

C A P U T I.

De licita meretricum permiſſione. ibid.

Quæſt. unic. *Licitum ne eſt a meretricibus tributum ob meretricium ſolvendum exigere?* 241.

CA-

CAPUT II.

De aſpectibus mulierum, rerumque turpium. ib.

Quæſt. I. *Quandonam peccari contingat in mulierum aſpectu?* 242.

Quæſt. II. *Culpa ne gravis eſt aſpectus membrorum turpium ſive mulieris, ſive viri?* ib.

CAPUT III.

De choreis, ſeu ſaltationibus promiſcuis virorum, & mulierum. 243.

§. I.

Scripturæ divinæ, & Patres choreas damnant. 244.

§. II.

Rationes quæ chorearum corruptelam damnandam oſtendunt. 247.

§. III.

Auctoritate Eminentiſſimi Lambertini Archiepiſcopi Bononienſis, poſtea BENEDICTI XIV. *choreæ damnantur.* 249.

§. IV.

Practica conſideratio chorearum. 252.

§. V.

Quid de chorearum uſu doceat S. Franciſcus Saleſius. 253.

CAPUT IV.

De verbis turpibus, & de familiari cum feminis colloquio: de oſculis, & tactibus: de mutua virorum, ac mulierum converſatione. 254.

Quæſt. I. *Quandonam obſcœna verba ſint peccata gravia?* ibid.

Quæſt. II. *Oſcula, tactus, & amplexus ſunt ne ſecundum ſe peccata?* 255.

Quæſt. III. *Oſcula, tactus, amplexus inter perſonas utriuſque ſexus ſunt ne peccata mortalia, ſi ob delectationem carnalem peragantur?* 256.

Quæſt. IV. *Tactus, amplexus, oſcula ob ſolam delectationem ſenſitivam, & naturalem exercita, ſunt ne peccata mortalia?* ibid.

Quæſt. V. *Tactus impudici, puta in partibus verendis, aut in illis affinibus, ſunt ne peccata mortalia?* 257.

Quæſt. VI. *Sunt ne conjugatis liciti tactus partium pudendarum?* 258.

Quæſt. VII. *Oſcula, tactus, amplexus, litteræque amatoriæ, ſunt ne inter ſponſos licita?* ibid.

Quæſt. VIII. *Peccat ne mulier quæ advertens ſe tangi libidinoſe, non reſiſtit, non ſe retrahit?* 259.

Quid de hodierna mulierum, ac virorum converſatione? ibid.

Quæſt. IX. *Peccat ne mortaliter mulier quæ manum, pedem, digitoſque ſuos contrectari, vellicari, aut perfricari ſentit, ſi non reſiſtat?* 260.

Quæſt. X. *Peccat ne mortaliter qui propria pudenda tangit?* ib.

Quæſt. XI. *Qui brutorum verenda perſricat, irritatque ad effundendum ſemen, peccat ne mortaliter?* ibid.

Quæſt. XII. *Eſt ne mortale peccatum aſpicere coitus brutorum?* 261.

Quæſt. XIII. *Quodnam peccatum perpetraret qui concumberet cum muliere mortua?* ibid.

Quæſt. XIV. *Sunt ne diverſæ ſpeciei peccata, oſcula, tactus, amplexus, & hujuſmodi peracta cum perſonis diverſi ſtatus, puta cum Monialibus, cognatis, & conjugatis?* ibid.

Quæſt. XV. *Quid eſt delectatio moroſa; & utrum ſemper mortale peccatum ſit?* ibid.

Quæſt. XVI. *Quid ſit delectatio ſpeculativa, quid practica?* 262.

Quæſt. XVII. *Peccat ne mortaliter qui negative poſt ſufficientem advertentiam ſe habet in motibus venereis, neque conſentiens, neque diſſentiens?* ibid.

Quæſt. XVIII. *Datur ne materiæ parvitas in genere luxuriæ?* 263.

Quæſt. XIX. *Quibus indiciis colligi prudenter poteſt aliquem conſenſiſſe delectationi venereæ, aut gravis negligentiæ reum eſſe?* 265.

CAPUT V.

De vellicatione genarum, & tactibus mamillarum. 266.

CAPUT VI.

Mulier vi compreſſa adſtringatur ne poſitive reſiſtere; an licite poſſit permiſſive ſe habere, ut vitæ, vel honoris periculum declinet. 270.

CAPUT VII.

De ſtupro, & pœnis ſtupratoribus debitis. 273.

Quæſt. I. *Perpetrat ne ſtupri flagitium qui virginem cenſentientem, & ſub cura parentum exiſtentem violat?* ibid.

Quæſt. II. *Quæ pœnæ conſtitutæ ſunt in ſtupratores?* 276.

Quæſt. III. *Quibus pœnis ſubjectus ſit immaturæ virginis deflorator?* ibid.

Quæſt. IV. *Quibus pœnis jure canonico ſubjectus eſt Clericus virginem deflorans?* ibid.

CAPUT VIII.

De raptu. 277.

Quæſt. I. *Quid, ſi maritus ante bimeſtre vim inferat uxori, illum a domo paterna extrahendo, aut vi eam cognoſcendo? Is ne raptor habendus erit?* 278.

Quæſt. II. *Quid, ſi ſponſus ſponſam de futuro rapiat? Subjacet ne pœnis latis in raptores?* ibid.

CAPUT IX.

De adulterio. 279.

Quæſt. I. *Quid ſit adulterium.* ibid.

Quæſt. II.

Quæſt. II. *Uxor committit ne adulterium, ſi marito conſentiente, ab alio cognoſcatur?* ibid.

Quæſt. III. *Adulter ne eſt qui rem habet cum uxore aliena, antequam matrimonium conſummetur?* 281.

Quæſt. IV. *Qui cognoſcit mulierem deſponſatam per verba de futuro, reus eſt ne adulterii?* ibid.

Quæſt. V. *Coniux quæ copulam ſodomiticam habet cum proprio marito, committit ne adulterium?* ibid.

CAPUT X.

De inceſtu. ibid.

Quæſt. I. *Quid ſit inceſtus?* ibid.

Quæſt. II. *Quænam ſunt perſonæ quibuſcum inceſtus comittitur?* 282.

Quæſt. III. *Sunt ne omnia inceſtus crimina eiuſdem ſpeciei?* ibid.

Quæſt. IV. *Inceſtus cum cognatis ſpiritualibus, & legalibus ſunt ne ſpecie diſtincti?* ibid.

CAPUT XI.

De ſacrilegio. 284.

Quæſt. I. *Quando utraque perſona ſacra commiſcetur carnaliter, duplex ne, an unum ſacrilegium committitur?* ib.

Quæſt. II. *Regularis profeſſus ſimul, & Sacerdos in aliquod luxuriæ crimen prolabens, duplex ne, an unicum perpetrat ſacrilegium?* ib.

Quæſt. III. *Qui voto caſtitatis ligatus alium ad peccandum inducit, peccat ne contra proprium votum caſtitatis?* 285.

Quæſt. IV. *Committit ne ſacrilegium Religioſus qui moroſe delectatur de aliquo luxuriæ flagitio?* ib.

Quæſt. V. *Qui voto caſtitatis ligatus alium tactibus polluit, quin ipſe ullo modo delectetur, committit ne ſacrilegium?* ib.

Quæſt. VI. *Religioſus qui poſt ſolemne caſtitatis votum, emittit votum aliud peculiare abſtinendi a pollutione, committit ne duplex ſacrilegium, ſi ſe polluat?* ib.

Quæſt. VII. *Coniuges, ſi in Eccleſia coeant, committunt ne ſacrilegium?* ib.

Quæſt. VIII. *Oſcula, tactus, amplexus, verba turpia, aſpectus impudici in Eccleſia contrahunt ne ſacrilegii malitiam?* 286.

Quæſt. IX. *Quis ſit proprie locus ſacer?* ib.

Quæſt. X. *Sacerdos, ſacramentum Euchariſtiæ geſtans, committeret ne ſacrilegium, ſi aliquod luxuriæ crimen ſive internum, ſive externum perpetraret?* 287.

Quæſt. XI. *Sacrilegus ne foret qui geſtans reliquias fornicationem committeret?* ib.

CAPUT XII.

De flagitiis contra naturam. 288.

Quæſt. I. *Differunt ne ſpecie hæc peccata contra naturam?* ib.

Quæſt. II. *Quodnam ex his flagitiis ſceleſtius ſit?* ib.

CAPUT XIII.

De pollutione voluntaria, ſeu molitie. ib.

Quæſt. I. *Differt ne pollutio propriis tactibus procurata, a pollutione excitata tactu mulieris dormientis, aut pueri doli incapacis?* ib.

Quæſt. II. *Qui ſe polluit, ſi habeat delectationem moroſam, aut deſiderium alicuius perſonæ ſacræ, vel affinis, aut ſolutæ, debet ne has circumſtantias pandere in confeſſione?* 290.

Quæſt. III. *Pollutio voluntaria ita ne intrinſecus mala eſt, ut ob nullum finem, puta ſervandæ ſanitatis, vitæ, vel Reipublicæ, licita evadere queat?* ib.

Quæſt. IV. *Licitum ne eſt confricare membra, aut aliis incitamentis uti, ut expellatur ſemen corruptum, dum timetur veri ſeminis effuſio?* 291

Quæſt. V. *Mulier quæ in coitu cum marito non ſeminavit, peccat ne, ſi peracto coitu ſe tactibus ad ſeminandum provocet?* ib.

Quæſt. VI. *Eſt ne peccatum diſtillationem quampiam excitare?* 292.

Quæſt. VII. *Pollutio voluntaria in cauſſa peccatum ne eſt?* ib.

Quæſt. VIII. *Pollutio prævifa, tametſi non intenta, eſt ne peccatum letale?* 193.

Quæſt. IX. *Licitum ne eſt applicare cauſſam quæ natura ſua inſtituta eſt ad producendum effectum bonum, ſi pollutionem ſimul inducat?* ib.

Quæſt. X. *Tenentur ne ſub mortali culpa Chriſtiani vitare cauſſas medias, ſeu leves, quæ per ſe, quamvis leviter, provocant pollutionem?* 294.

Quæſt. XI. *Peccat ne mortaliter qui non evitat cauſſas per accidens parientes pollutionem?* 295.

Quæſt. XII. *Pollutio nocturna eſt ne ſecundum ſe peccatum?* 297.

Quæſt. XIII. *Pollutio nocturna eſt ne peccatum, ſi in cauſſa prævideatur?* ib.

Quæſt. XIV. *Peccat ne qui pollutionem in ſomno inceptam, & in vigilia perdurantem non abrumpit?* 299.

Quæſt. XV. *Licitum ne eſt deſiderare in vigilia ut in ſomno pollutio accidat abſque culpa ob finem honeſtum, nempe ſanitatis, & concupiſcentiæ extinguendæ?* 300.

CAPUT XIV.

Sodomiæ notio, eiuſque enormitas? 304.

Quæſt. I. *Eſt ne verum ſodomiæ crimen, ſi femina*

mina

[illegible] ? ib.

Quæſt. II. Homo cognoſcens mulierem in vaſe præpoſtero, committit ſodomiæ crimen ? ib.

Quæſt. III. Circumſtantiæ agentis, & patientis in ſodomia ſunt ne adeo graves, ut manifeſtari in confeſſione debeant ? 305.

Quæſt. IV. In ſodomiæ ſcelere ſunt ne explicandi gradus conſanguinitatis, & affinitatis ? ib.

Quæſt. V. Sunt ne omnes ſodomiæ eiuſdem ſpeciei ? ib.

CAPUT XV.

De pœnis in ſodomitas, ſive laicos, ſive Clericos, conſtitutis. 306.

Quæſt. I. Incurrit ne præfatas pœnas Clericus ſodomita, ſi in concubitu ſemen non effundat ? ib.

Quæſt. II. Clericus agnoſcens feminam in vaſe præpoſtero, incurrit ne præfatas pœnas ? 307.

Quæſt. III. Qui patiuntur ſodomiticum concubitum, ſunt ne pœnis a iure latis obnoxii ? ib.

Quæſt. IV. Qui ſemel, aut bis perpetrat ſodomiæ crimen, obnoxius ne eſt pœnis a lege ſtatutis ? ib.

Quæſt. V. Clericus nefariam ſodomiæ artem exercens incurrit ne beneficiorum privationem, aliaſque pœnas ſuſpenſionis &c. ante iudicis ſententiam ? ib.

Quæſt. VI. Clericus reus peccati beſtialitatis incurrit ne pœnas latas in ſodomitas ? 308.

CAPUT XVI.

De beſtialitate. ib.

CAPUT XVII.

De remediis adverſus luxuriam. Probabiliſtarum benignitas, luxuriæ nimium favens, non attendenda. ib.

LIBER NONUS

IN DECALOGUM

De furto.

DISSERTATIO UNICA.

CAPUT I.

Propoſitiones ab Eccleſia damnatæ in furti materia, & aliæ Caſuiſtarum laxæ nondum damnatæ. 312.

CAPUT II.

Quid & quotuplex ſit furtum. 315.

CAPUT III.

De quantitate materiæ neceſſariæ ad furtum mortale. 318.

CAPUT VI.

De furtis minutis. 322.

Quæſt. I. Cum plures ab eodem modica ſurripiunt, ſinguli ne mortaliter peccant, & reſtitutionis oneri ſubiecti ſunt ? 323.

Quæſt. II. Quando plures ſeorſim modica furantur, & quilibet advertit ab aliis ſociis pariter modica ſurripi, abſque tamen communi conſilio, vel hortatu, peccant ne ſinguli mortaliter cum reſtitutionis onere ? 324.

Quæſt. III. Qui poſt furtum mortiferum furatur ab eodem modica, peccat ne letaliter ? 325.

CAPUT V.

De neceſſitate quæ a furti reatu excuſat. Laxiores Caſuiſtarum, & præſertim PP. Viva, & La-Croix opinationes reiiciuntur. ib.

Quæſt. I. Licet ne in extrema neceſſitate furari ? ib.

Quæſt. II. Quiſque ne tenetur ex iuſtitia extreme indigenti ſuccurrere ? 327.

Quæſt. III. Qui bona in extrema neceſſitate conſtitutus accepit, tenetur ne eadem, ſi conſumpſit, tranſacta neceſſitate, reſtituere ? ib.

Quæſt. IV. Qui rem alienam ſurripit non egens, & eam in extremam neceſſitatem delapſus conſumit, tenetur ne eam reſtituere, meliorem fortunam adeptus ? ib.

Quæſt. V. Licitum ne eſt in gravi neceſſitate furari ? 328.

Quæſt. VI. Licitum ne eſt homini privato, in extrema neceſſitate conſtituto, ſurripere rem valde pretioſam ? 330.

CAPUT VI.

De occulta famulorum, aliorumque compenſatione. 331.

§. I.

Conditiones neceſſariæ pro occulta compenſatione. Laxæ propoſitiones PP. Dianæ, Viva, aliorumque recentiorum. ib.

§. II.

Rationum momenta quæ evincunt abſolute illicitam eſſe occultam compenſationem. 335.

§. III.

Quam ſit pernicioſa Principibus, dominis, & mercatoribus benignitas illorum Probabiliſtarum qui defendunt, occultam compenſationem licitam eſſe famulis, officialibus, & Principum miniſtris. 339.

CAPUT VII.

Quæſtiuncula de Comaclenſi compenſatione. 340.

CAPUT VIII.

De furtis domeſticorum. 342.

Quæſt. I. Peccant ne filii qui bona furantur parentibus ? ib.

Quæſt. II. Quæ bonorum quantitas requiritur in furtis filiorum ? ib.

Quæſt. III. Furti ne reatum contrahunt uxores quæ bona maritis ſurripiunt ? 343.

Quæſt. IV. Quid de opificum furtis dicendum ? 341.

Quæſt. V. Quid de furtis Religioſorum dicendum ? ib.

LIBER DECIMUS

IN DECALOGUM

DISSERTATIO I.

De falſo teſtimonio, mendacio, ejuſque malitia.

CAPUT I.

Cenſus propoſitionum laxarum quas probabilitatis patroni adverſus octavum præceptum evulgarunt. 346.

CAPUT II.

Una & altera animadverſio in doctrinam P. Tamburini, aſſerentis, non peccare contra juſtitiam eum qui imponit alicui falſa crimina ad tuendam propriam famam. 347.

CAPUT III.

De falſo teſtimonio vetito in octavo præcepto. 348.

Quæſt. I. Quid ſit falſum teſtimonium ? 349.

Quæſt. II. Falſum teſtimonium eſt ne ſemper peccatum mortale ? ib.

Quæſt. III. Quid agendum teſti qui, debita adhibita diligentia, memoria deceptus falſum teſtatus eſt, vi cujus innocens damnandus eſt capitis ? ib.

Quæſt. IV. Ad quid tenetur teſtis ſua pravitate falſum teſtimonium ferens in judicio contra proximum ? 350.

Quæſt. V. Quid præſtare debet qui alterum induxit ad falſum teſtimonium dicendum contra proximum ? ib.

CAPUT IV.

De mendacii notione, & malitia. Licita interdum mendacia non modo Ethnicorum plures, verum etiam Origines, Caſſianus, Chryſoſtomus, aliique Græcorum docuerunt. 351.

CAPUT V.

Sit ne omne mendacium peccatum, etiam cum ob finem bonum profertur. 352.

CAPUT VI.

De gravi mendacii malitia. 354.

Quæſt. I. Mendacium jocoſum, & officioſum eſt ne peccatum mortale ? ib.

Quæſt. II. Eſt ne omne mendacium pernicioſum peccatum mortale ? 355.

Quæſt. III. Mendacium rei genere ſuo levis, ſi fiat in confeſſione, eſt ne peccatum mortale ? ib.

DISSERTATIO II.

De detractione, & judicio temerario.

CAPUT I.

Quid ſit honor, & fama, & qua ratione differant. 357.

Quæſt. unic. Quid ſit honor ? id.

CAPUT II.

De contumelia. 358.

Quæſt. I. Contumelia eſt ne genere ſuo peccatum mortale ? ib.

Quæſt. II. Perferre ne patienter vir chriſtianus debet contumelias ſibi illatas ? 359.

Quæſt. III. Licet ne obiicere teſti falſum crimen, quoties hoc conducit ad tuam famam tuendam ? 360.

CAPUT III.

De ſuſurratione, deriſione, & maledictione. ib.

Quæſt. I. Quid ſit ſuſurratio, & quomodo a detractione differat ? ibid.

Quæſt. II. Licita ne eſt aliquando ſuſurratio ? 361.

Quæſt. III. Licitum ne eſt quorumdam amicitiam diſſolvere, non ut inimici fiant, ſed ut locum amici expulſi occupes ? ib.

Quæſt. IV. Quid ſit deriſio ? 362.

Quæſt. V. Quid ſit maledictio ? ib.

Quæſt. VI. Licitum ne eſt maledicere creaturis irrationalibus ? 364.

CAPUT IV.

De Detractione. ib.

Quæſt. I. Quid ſit detractio ? 365.

Quæſt. II. Detractio eſt ne genere ſuo peccatum mortale ? ib.

Quæſt. III. Quot modis detractio perpetratur ? 366.

Quæſt. IV. Eſt ne peccatum grave conficere libellos famoſos ? ib.

Quæſt. V. Eſt ne peccatum detrahere defunctis ? 367.

Quæſt. VI. Eſt ne peccatum detrahere defunctis damnatis, puta paganis, hebræis, hæreticis ? ib.

CAPUT V.

Quæ regulæ ſpectandæ, ut colligi poſſit, detractionem eſſe peccatum mortale, vel veniale. 368.

Quæſt. I. Eſt ne mortale peccatum generatim aſſerere talem hominem eſſe ſuperbum, avarum, iracundum, contentioſum, præſumptuoſum, vanum, & id genus ſimilia ? ib.

Quæſt. II. Eſt ne grave peccatum revelare naturales defectus alicujus ? 369.

Quæſt. III. Revelare uni aut alteri honeſto, proboque viro grave occultum delictum eſt ne crimen letale ? ib.

Quæſt. IV. Utrum diffamatum aliis criminibus diffamare peccatum ſit ? 370.

Quæſt. V. Letaliter ne peccat qui crimen publicum in hoc loco, narrat in alio ubi publicum non eſt ? ib.

Quæſt. VI. Quando neceſſitas manifeſtandi criminis excuſat a peccato detractionis ? 372.

Quæſt. VII. Qui injuſte alterius criminis notitiam acquiſivit, puta aperiendo litteras obſignatas, valet ne abſque culpa ejuſmodi notitia uti ad impedienda indicata mala ? ib.

Quæſt. VIII. Licitum ne eſt patefacere ignorantiam Medici, Advocati, Theologi, aliorumque artificum ? 373.

Quæſt. IX. Peccatum ne detractionis eſt traducere aliquem ut ſcrupuloſum ? ib.

Quæſt. X. *Eſt ne peccatum detractionis traducere Chriſtianorum aliquos, & maxime Theologos, ut rigoriſtas, & laxones?* ib.
Quæſt. XI. *Licitum ne eſt infamato ſuum infamatorem diffamare?* 374.
Quæſt. XII. *Eſt ne peccatum grave detractionis uni, aut alteri ſub ſecreto revelare occultum proximi peccatum?* 376.
Quæſt. XIII. *Utrum licitum ſit infamare ſeipſum?* ib.

C A P U T VI.

De ſecreti revelatione. 378.
Quæſt. I. *Quid, & quotuplex ſit ſecretum?* ib.
Quæſt. II. *Quænam ſit ſecreti tegendi obligatio?* 379.
Quæſt. III. *Occurrit ne cauſſa quæ a ſervando ſecreto excuſet?* 380.
Quæſt. IV. *Licitum ne eſt aliena ſecreta expiſcari?* 381.
Quæſt. V. *Licitum ne eſt obſignatas litteras aperire?* ib.

C A P U T VII.

De audientibus detractores. 383.
Quæſt. I. *Qua ratione peccare dicitur qui detractorem audit?* ib.
Quæſt. II. *Tenentur ne ſuperiores ſubditorum detractiones iuſtitiæ lege impedire?* 384.
Quæſt. III. *Privatæ perſonæ quæ audiunt detractores, peccant ne mortaliter, niſi eos corripiant, aut iis non reſiſtant?* ib.

C A P U T VIII.

De iudicio temerario. 386.
Quæſt. I. *Quænam ſunt coniecturæ ſufficientes, ne iudicium dicatur temerarium?* 387.
Quæſt. II. *Sit ne iudicium temerarium genere ſuo peccatum mortale?* ib.

C A P U T IX.

De ſuſpicione, opinione, & dubitatione. 390.

C A P U T X.

Quomodo dubia ſint in meliorem partem interpretanda. 392.

C A P U T XI.

De reſtitutione honoris, & famæ. 395.

C A P U T XII.

De reſtitutione famæ per detractionem, vel calumniam obſcuratæ. 397.
Quæſt. I. *Qui alium inadvertenter, ſeu materialiter infamavit, obnoxius ne reſtitutioni eſt tum famæ, tum damnorum quæ hinc conſequuntur?* ib.
Quæſt. II. *Infamator tenetur ne famam reſtituere tantum coram ſuis auditoribus, an etiam coram illis quibus iſti malum auditum manifeſtarunt?* 398.
Quæſt. III. *Iniuſtus detractor tenetur ne præter reſtitutionem famæ temporalia damna reſarcire?* 399.
Quæſt. IV. *Detractore ante reſtitutionem denato, tranſit ne ad heredes reſtituendæ famæ obligatio?* ibid.

C A P U T XIII.

De modo, quo reſtituendi fama eſt ſive per calumniam, ſive per detractionem denigrata. ib.

C A P U T XIV.

De cauſſis a famæ reſtitutione excuſantibus, & potiſſimum de mutua infamiæ compenſatione, quam plures docti iuniores defendunt. 402.
Quæſt. I. *Reſtituenda ne fama ſit cum gravi detrimento, aut periculo?* 403.
Quæſt. II. *Quando infamatus alia via ſuam recuperaverit famam, tenetur ne detractor ad reſtitutionem?* ibid.
Quæſt. III. *Quando fama reſtitui nequit, compenſanda ne diffamatio pecuniis eſt?* 404.
Quæſt. IV. *Datur ne mutua compenſatio in materia famæ?* 405.

C A P U T XV.

De compenſatione in pecuniis ob infamiam illatam. Sententia Probabiliſtarum exponitur. Abſurda quæ inde proficiſcuntur, patefiunt. 408.

C A P U T XVI.

Nonnullæ regulæ in praxi ſervandæ, ut extrema vitentur tum detractionis, tum exitioſi ſilentii. 410.

A P P E N D I X
DE DUOBUS POSTREMIS DECALOGI MANDATIS.

C A P U T I.

Exponitur germanus ſenſus verborum queis utrumque hoc præceptum exprimitur. 412.

C A P U T II.

Notio concupiſcentiæ quæ his duobus præceptis vetatur. ib.

C A P U T III.

Varii modi quibus in hæc duo poſtrema præcepta homines peccant. Tamburini, & Sanchez nonnullæ laxæ opiniones refelluntur. 414.

C A P U T IV.

Peccant in poſtremum Decalogi mandatum qui res alienas concupiſcunt. 417.

C A P U T U L T I M U M.
D E C A L O G I E P I L O G U S,

In quo nonnulla præcipua eorum quæ dicta ſunt, capita ſub unica oculorum acie repræſentantur; & cavendum a quorumdam Caſuiſtarum laxitatibus ſuadetur. Benignitas probabiliſtica ex ſancto Auguſtino ſerpentis Evam ſeducentis blanditiis comparatur. 419.

F I N I S.

LIBER QUINTUS
IN DECALOGUM.
DISSERTATIO IV.

De variis Iuramentorum generibus, & præcipue de Iuramento doloſo.

P R O Œ M I U M.

SUperiorem diſſertationem huic præmiſi, ut viam mihi ſternerem ad plurimos caſus, & difficultates reſolvendas. Verboſa plus iuſto oratio fuit; ſed maxima controverſiæ, alioqui gravis, difficultas veniam nimiæ prolixitati impetrabit. Opponet fortaſſe aliquis ſuperfluum fuiſſe tempus terere in impugnandis aliorum rationibus, quibus amphibolia defenditur: parum namque referre videtur, ſive hac, aut illa ratione propugnetur, Confeſſarium, reum, teſtem, aliumve poſſe negare id quod ſub ſigillo tantum novit. Parum videri id poſſe imperitis, non negaverim; ſed certe falluntur. Nam, ſi concedamus, verba in extremo caſu occultandæ veritatis nihil ſignificare, vel licitum eſſe uſum ſcientiæ *communicabilis*, & *incommunicabilis*; iam admittimus principia univerſalia; quæ, non Confeſſario, ſecretario, aut reo dumtaxat, ſed omnibus indiſcriminatim hominibus faveant; & privilegium unicum, ac ſingulare Confeſſarii commune omnibus efficitur. Quia, ſi defendatur, Confeſſarium poſſe cuſtodire ſigillum, negando ſe ſcire quod ſcit, quia verba in extrema neceſſitate nihil ſignificant; ratio hæc univerſalis erit pro omnibus. Et reipſa recentes Theologi, ut ſæpius diximus, ex caſu ſingulariſſimo Confeſſarii inferunt, omnes communiter homines in ſimili gravi neceſſitate poſſe iiſdem uti phraſibus, formuliſque loquendi: quod quam falſum ſit, in caſuum reſolutione patebit. Quippe hæc integra diſſertatio tota occupabitur in explicandis variis iuramentorum generibus, & caſibus omnibus quos tractare iuniores Caſuiſtæ ſolent.

C A P U T I.

De Iuramento doloſo. Quotuplex dolus in iuramento: & an interdum liceat doloſe iurare. Recentiorum ſententia exhibetur, & refellitur: vera proponitur, & propugnatur.

I. DOlum in iuramento contingere poſſe animadverto vel ex parte illius qui iniuſte exigit iuramentum, cogitque per iniuriam reſpondentem iurare (de quo dolo non agimus) vel ex parte iurantis. Porro iurans multifariam iuramentum ſuum dolis implicare poteſt. Primo, cum exterius ſe iurare fingit, verbaque uſurpat quibus iurantes ſinceri uti ſolent; animum tamen non habet iurandi, aut ſe obligandi, aut exequendi promiſſum. De hoc doloſo iuramento egimus *diſſ.* II. *cap.* IV. Secundo, cum verbis æquivocis, locutione amphibologica, aut reſtrictione mentali quis utitur, quibus iuramentum ſuum involvit. De hoc ſolo iuramento doloſo nobis in hac diſſertatione ſermo eſt.

II. Hoc in capite regulæ quædam generales ſtatuuntur: deinde in ſequentibus caſus peculiares proponam, reſolvamque. Sed priuſquam ſenſa noſtra promamus, recentiorum opiniones paucis indicabimus.

III. Auctores qui defendebant licitas reſtrictiones pure mentales, defendebant quoque licitum eſſe eaſdem iuramento confirmare; nullamque maiorem pro iuramento quam pro reſtrictione mentis requirebant cauſſam. Et quia res credibilis non videtur, placet propriis Auctorum verbis ſententiam ipſorum referre. *Et ex his colliges cum Trullench. quamdam regulam notatu dignam. Quotieſcumque licitum eſt uti oratione ambigua, vel tacita reſtrictione; licitum etiam eſt uti iuramento, ſi neceſſitas, vel notabilis cauſſa id poſtulet, aut utilitas corporis, aut honoris, aut rerum familiarium, vel ſi intercedat iniu-*